

e-ISSN: 2651-3595

kalemname

Kırıkkale Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi Dergisi

8/15

HAZİRAN 2023

DergiPark
AKADEMİK

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

EBSCOhost

SOBIAD

SIA
Scientific Indexing Services

**Academic
Resource
Index**
ResearchBib

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi

e-ISSN: 2651-3595

Sayı/No:15

Haziran/June 2023

Dergi Eski Adı: Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi Dergisi (KİİFAD)

(Eski ad altında yayımlanan sayılar: 2016, Cilt:1 Sayı:1-2; 2017, Cilt:2 Sayı:3-4; 2018, Cilt:3 Sayı:5)

Eski e-ISSN: 2547-9504

Previous Title: The Journal of Kırıkkale Islamic Sciences Faculty

(Year Range of Publication with Former Title: 2016-2018 Vol:1, No:1-Vol: 3, No:5)

Former e-ISSN: 2547-9504

Kapsam: Dinî Araştırmalar-Sosyal Bilimler

Scope: Religious Studies-Social Sciences

Periyot: Yılda 2 Sayı (Haziran & Aralık)

Period: Biannually (June& December)

Yayın Dili: Türkçe, İngilizce, Arapça, Almanca.

Publication Language: Turkish, English, Arabic, German.

Kalemname, yılda iki sayı yayımlanan uluslararası bilimsel ve hakemli bir dergidir.

Kalemname is an international peer-reviewed academic journal published twice a year.

Makaleler; İngilizce-Türkçe başlık, öz (en az 150 kelime), anahtar kelimeler (en az 5 kavram), İngilizce özet (en az 250 kelime) ve İSNAD atıf sistemine uygun olarak hazırlanan kaynakça içerir.

Articles contain an English-Turkish title, an abstract (at least 150 words), keywords (at least 5 concepts), a summary (at least 250 words), and a bibliography prepared with the ISNAD

MODERN ve SOYUT SANATA İLHAM VEREN BİR RESSAM: VİNCENT van GOGH

Şule GECE

Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Felsefe Bölümü

Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı
Assoc. Prof., Kırıkkale University Faculty of Science and Literature
Department of Philosophy
Kırıkkale, Türkiye.
gecesule@gmail.com
orcid.org/0000-0001-5668-9335

Öz:

Ünlü Hollandalı ressam Vincent van Gogh, tüm yaşamı boyunca eserleriyle yaratıcılığını ortaya koymuş, birçok düşünürü ve sanatçıyı etkileyerek modern sanatlara ve özelde soyut sanata katkıda bulunmuştur. Bu çalışmada Van Gogh'un soyut sanat ve modern sanata yaklaşımı, emeğe ve iş gücüne duyduğu hayranlığı modern sanatlarda nasıl konumlandığı, soyut sanata ve modern sanatlara ilham olan eserleri aracılığıyla incelenmeye çalışılacaktır. Soyut sanatların en önemli teşvik kaynağı sadece boyaların kullanılarak, her tür nesne ve biçim içeriğinden uzaklaşılması ve sanatçının dünyayı geride bırakarak özsel görünüşü bulma çabasıdır. Van Gogh, resimleri vasıtasıyla bunu gerçekleştirmeye çalışmış klasik eserlerden daha ziyade rengi ve özü yakalamaya çalışan soyut ve modern sanatlara kendini yakın hissetmiştir. Özellikle *Patates Yiyenler*, *Yıldızlı Gece* gibi tablolarıyla modern ve soyut sanatların izlerini hissettiren ressam, gerçeğin ötesine uzanmanın gerçeklikle samimi ilişkiler kurup bunu yapıtlarında yansıtmayla mümkün olabileceğini ifade etmiştir. Martin Heidegger, J. Paul Sartre gibi birçok varoluşçu düşünürü de etkileyen van Gogh, resimlerinde varlığın kendini duyurduğu ve hakikatin açığa çıktığı eserleriyle bir sanat yapıtının nasıl olması gerektiği şeklindeki yaklaşımlara da ilham kaynağı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sanat Felsefesi, Vincent van Gogh, Soyut Sanat, Modern Sanat, Yıldızlı Gece, Patates Yiyenler, Martin Heidegger.

AN INSPIRING PAINTER of MODERN and ABSTRACT ART: VINCENT van GOGH

Abstract:

Famous Dutch painter Vincent van Gogh has demonstrated his creativity with his works throughout his life and has contributed to modern arts and especially abstract art by influencing many thinkers and artists. In this study, van Gogh's approach to abstract art and modern art, how he positioned his admiration for labor and workforce in modern arts, will be examined through his works that inspired abstract and modern arts. The most important source of encouragement for abstract arts is to get away from all kinds of object and form content by using only paints, and the artist's effort to find the essential appearance by leaving the world behind. Van Gogh felt close to abstract and modern arts that tried to capture color and essence rather than classical works through his paintings. Behind the traces of modern and abstract arts, the painter stated that reaching beyond reality is possible by establishing sincere relations with reality and reflecting this reality in his works especially with his paintings such as *Potato Eaters* and *Starry Night*. Van Gogh, who also influenced many existentialist thinkers such as Martin Heidegger and J. Paul Sartre, inspired the approaches of how a work of art should be, with his works in which the existence announces itself and the truth is revealed.

Keywords: Philosophy of Art, Vincent van Gogh, Abstract Art, Modern Art, The Starry Night, The Potato Eaters, Martin Heidegger.

“Normallik asfalt bir yol gibidir, yürümesi rahattır ama üzerinde hiç çiçek açmaz.”
Vincent Van Gogh¹

GİRİŞ

Vincent van Gogh (1853-1890) kendine has üslubu, sert ve keskin fırça vuruşları, boyayı kullandığındaki coşkunculuk, acı ve melankoliyi yaşamı derinleştirici deneyimler olarak görmesi, yaşamındaki iniş çıkışlarıyla ve on yıllık sayısız üretimiyle, kendi döneminde ve sonrasında birçok sanatçıyı ve düşünürü derinden etkileyen Hollandalı bir ressamdır. Tabloları ölümünden sonra pek çok düşünür tarafından incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Vincent Willem van Gogh 30 Mart 1853 tarihinde Hollanda ve Belçika sınırındaki Groot Zundert'te doğdu. Vincent halk pazarındaki papazın evinde veya kasaba meydanında doğdu.

¹ Sophie Collins, *Biyografik Van Gogh*, çev. Özlem Sakin (İstanbul: Nepal Yayınları, 2016), 10.

Zundert'teki Hollanda reform kilisesinin rahibi Theodorus van Gogh ve sanatsal eğilimlere sahip bir ciltçinin kızı olan Anna Cornelia Carpentus'un oğlu olarak dünyaya geldi. Ailenin hayattaki en büyük çocuğu Vincent'in beş kardeşi oldu; iki erkek kardeş ve üç kız kardeş. Kendisinden dört yaş küçük olan sırdaşı ve yakın arkadaşı Theo, ilerleyen senelerde hayatla baş etmekte zorlandığında Vincent'in dış dünyayla arasındaki bağ oldu.²

Kardeşi Theo onu sanat yaşamı boyunca finansal açıdan destekledi ve onun hayattaki en büyük destekçilerinden oldu. Van Gogh yaşamı boyunca takıntılı bir biçimde mektuplar yazdı; kardeşi Theo'ya, diğer aile üyelerine ve arkadaşlarına yazdığı yüzlerce uzun mektupla duygularını belgeledi. Yaşamının büyük bölümünde yalnız yaşadığından, yazışmalar sayesinde onu giderek daha fazla sarsacak olan bir başımsızlık ve depresyon duygularını uzak tutuyordu.³

Van Gogh kardeşine ve sevdiklerine 800'den fazla mektup yazmış ve burada kendi duygularını, sanat ve güzellik yorumlarını paylaşmıştır. Bunlar *Theo'ya Mektuplar* adıyla Türkçeye de çevrilmiştir. Mektuplarında van Gogh hayat, sevgi, sanat, sanatçı ve sanat eseri hakkındaki düşüncelerini kapsamlı bir şekilde paylaşmış ve sanat hayatı, modern sanat ve eski sanat konusunda görüşlerini detaylıca betimlemiştir.

Van Gogh 27 Temmuz 1890'da öğle yemeğini her zamanki gibi kaldığı pansiyonun kafesinde yedi. Yemeğini normalden daha hızlı şekilde bitirdi ve kasabanın yukarısındaki en sevdiği resim yapma noktalarından birine doğru yürümeye başladı. Ancak bir anda, fırçasını yere bırakıp tarlalarda avlanan bir gençten çaldığı tabancayı eline aldı. Kendi göğsüne nişan alıp tetiği çekti. Kurşun onu yere serdi ama öldürmedi. Sendeleyerek kafeye geri döndü. Kurşun kalbe isabet etmemişti ama kurşun çok derine saplanmıştı. Kardeşi Theo geldi ve enfeksiyon çok ilerlediği için kötüleşti. Sona yaklaşırken Theo kardeşinin yanındaki yatağa uzandı başını sevgiyle kollarının arasına aldı. Ertesi gün sabahın erken saatlerinde van Gogh 37 yaşında öldü.⁴

Hayatı erken yaşta sonlanan ancak büyük eserler bırakan bu büyük sanatçı, her şeyin sevgi ile yapılması gerektiğine inandı. Çünkü kendisi de yaşadığı acıları yaratıma dönüştürmüş ve sevgiyle, emekle yapılan işin kutsallığından ve samimiyetinden bahsetmiştir. "Elden geldiği kadar çok sevmeliyiz, çünkü asıl güç sevgidedir, çok seven adam büyük işler görür, büyük işler görebilecek güçtedir ve sevgiyle yapılmış iş iyi yapılmış iştir."⁵ der. Yaşamında sevgiye oldukça yer veren van Gogh tüm resimlerini de büyük bir sevgi ve şevkle yapmıştır.

² Collins, *Biyografik Van Gogh*, 14-15.

³ George Roddam, *İşte Van Gogh*, çev. Deniz Öztok (İstanbul: Hep Kitap Yayınları, 2021), 19.

⁴ Roddam, *İşte Van Gogh*, 77.

⁵ Vincent van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, çev. Azra Erhat (İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 2020), 8.

1. Van Gogh'un Sanata, Güzelliğe Bakışı ve Soyut Sanata Katkıları

Sanatı güzellikle özdeşleştiren ressam, sanatı doğa ile ilişkisi içinde ele almıştır. “Sanat kelimesinin tanımlamasını bir dinle, daha iyisi yapılamaz bence. Sanat, doğaya eklenmiş insandır. Evet doğayı, gerçeği, hakikati dile getirmektir sanat ama sanatçının doğaya kattığı, ayırıp belirttiği, özgürleştirdiği, aydınlatıp renklendirdiği bir anlam, bir görüş ve bir özellikle dile getirmektir.”⁶ Sanatın doğaya eklenmiş insan olduğu tanımlaması Francis Bacon’a ait bir sözdür ve van Gogh bu söze, sanatçının özgür yaratımı ve anlam kattığı bir sanat eserinin gerçek sanat olduğunu belirterek sanatçının önemini eklemiştir. van Gogh, doğayı betimlemeyi ve doğanın içinde olmayı sevse de sanatçının hakikati görme ve duyma biçiminin özgürleştirici ve taklitten uzak olduğunu da belirtmiştir. “Van Gogh’ un tüm çabası doğaya olabildiğince yaklaşabilmektir. Yaşamı boyunca doğayla kurduğu bu doğrudan yarı erotik ilişki var olmuştur. İnsan resmin dilinden önce doğanın sesini dinlemeli. Her şeyin köküne ya da özüne inmesi gerektiğine inandığı resminin başlıca amacı, işte bu doğanın canlılığını yakalayabilmektir.”⁷ Sanat eserinin bir taklit olarak değerlendirilmesi ve değersizleştirilmesine karşı olan ressam, kendi yaratımları konusunda oldukça mütevazidir. Bu nedenle, sanat eserinin bir faydaya ve bir varlığa sahip olması gerektiğini belirtmiştir. “Olağanüstü bir şey yaratacağımdan değil, tersine olağan bir şey yaratacağımı sezinliyorum, yani bir varlığı olan, faydalı olabilecek sağlam, tutarlı bir eser.”⁸ Van Gogh bu düşüncesiyle, oldukça üretken bir şekilde eserlerini oluştururken, kendine doğayı, insanı, emeği ve nesneyi farklı şekilde görme ve kavramayı temel düstur edindi. “Ne müthiş bir şey bir nesneye bakıp onu güzel bulmak, sonra da üstünde düşünmek, onu kavrayıp aklında tutmak ve kendi kendine demek ki: bu nesneyi çizmeye koyulacağım ve onu resimde canlandırınca kadar çalışacağım.”⁹ Bu şekilde derin görme, duyma ve düşünmenin sanatta yaratıcılığı artıracığından bahseden van Gogh, insanı da değiştirip olgunlaştıracağını düşünür. Bu aynı zamanda derin görme ve duyusu destekleyen modern sanat ve soyut sanatı tetikleyen bir bakış açısıdır. “Nesnelere uzun uzun bakmaktır ki insan olgunlaşır ve daha derin bir kavrayışa varır.”¹⁰ Soyut sanat, insanın görünen gerçekliğin ötesinde derin bir nesne kavrayışı ve algısına sahip olabileceği ve nesnelere gerçek özüne ulaşabileceği anlayışı ile Van Gogh’un bu yaklaşımına paralel bir yaklaşıma sahiptir.

⁶ Van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, 17.

⁷ Ingo F. Walther, *Van Gogh*, çev. Ahu Antmen (İstanbul:Remzi Kitabevi Yayınları,2005),65.

⁸ Van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, 24.

⁹ Van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, 29.

¹⁰ Van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, 106.

Soyut kelimesi, kendini çekmek anlamına gelen ve Latince'de bulunan abs trahere sözcüğünden gelmektedir. Kelimenin yan anlamı veya kökeni negatif olabilir. Soyutlanmışım dalgındaki kullanımı gibi veya pozitif geometrinin teoremleri olan soyut evrensel gerçeklerdeki gibi. Değerin sorusu geride ne bırakıldığı sorundur ve kaçıştan sonrası ile nelerin geride bırakıldığıdır. Soyutlanmış kişi dünyayı geride bırakmıştır.¹¹

Dünyayı geride bırakan kişi mevcut dünya algısını geride bırakmış, zaman ve mekândan soyutlanmıştır. Bu özsel görme hareketi, soyut sanatı van Gogh gibi sanatçılarda olduğu gibi özsel olarak görme ve anlama çabasına doğru bir yolculuktur. “Başka şeyler gitgide ayrılıyor benden ve onlar benden uzaklaştıkça bakışım her şeyin resim yönünü görmekte hızlanıyor.”¹² Dolayısıyla van Gogh zamanı ve mekânı bakışlarından uzaklaştırmış ve mevcut dünya algısını dışarıda bırakarak resme yoğunlaşmıştır. Hatta bu şekilde giderek resmi de soyut sanatta olduğu gibi renkler ve biçimlerden örülü bir dünya olarak değerlendirmiştir. “En güzel ve asıl teknik bakımından en başarılı resimler var ya, onlara yakından bir bak, yan yana dizilmiş renkler görürsün sadece, bütünü tadına varmak için belli bir uzaklıktan bakmalısın.”¹³ Kuşkusuz van Gogh dünyayı bir renkler bütünü olarak gördü ve resimlerinde renkleri ustaca kullandı. Bir diğer önem verdiği şey; resimlerde insanı ve dünyayı olduğu gibi içten, samimi ve doğal olarak yansıtmaktı. Hatta bunu yaparken doğallıktan daha doğal olanı vurgulamayı amaçlıyordu. “Ben gözlerimin önünde olanı olduğu gibi vermekten çok boyayı kendime göre bir amaçla dile getirmek istediğimi daha bir kuvvetle dile getirmek için kullanıyorum.”¹⁴ Hatta bu şekilde duyguların yoğunluğunun tabloda yansıtılacağına da inanmıştır. “Umudu tablodaki bir yıldız söylesin, bir insanın coşkunluğunu batmakta olan güneşin pırlıltısı. Bunlar gerçekçi aldatmalar değil tabii ama gerçekten var olan şeyler değil mi?”¹⁵ Böylece kuşkusuz bu duygu yoğunluğu, bu gerçeklikten daha gerçek resimleri yaratma cesareti van Gogh için hayatı boyunca anlamlı bir uğraş olmuştur. Hatta bir defasında van Gogh, Rembrandt’ın yaptığı bir fahişe portresinden hareketle şöyle der: “Köylü kadın resmi yaptığımda onun tam anlamıyla köylü kadın olmasını isterim. Yok eğer bir fahişenin resmini yapıyorsam, o takdirde kadının yüzünde fahişeliğin tam anlamıyla görünmesini isterim.”¹⁶ Bu gerçekçi resimler dönemin sanat ve felsefe anlayışının da bir tezahürüdür. Resimlerdeki doğallık ve yalınlıktan etkilenen varoluşçu düşünürler özellikle

¹¹ Şule Gece, *Modern ve Postmodern Dönemlerde Soyut Sanat Felsefesi* (İzmir: Cem Yayınevi, 2020), 23-24.

¹² Van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, 34.

¹³ Van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, 57.

¹⁴ Van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, 90.

¹⁵ Van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, 100.

¹⁶ Dücane Cündioğlu, *Felsefe ve Sanat* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2012), 68.

Martin Heidegger ve Jean Paul Sartre, van Gogh'un resimlerine ilgi ve hayranlık duymuş onlardaki sadeliği ve içtenliği varoluşun açığa çıktığı resimler olarak nitelendirmişlerdir. Özellikle Heidegger, van Gogh'un yaptığı bir çift ayakkabı resmini yorumlamıştır.

Heidegger sanatın kendine özgü bir doğruluk değeri olduğunu savunur. Heidegger resim sayesinde ayakkabıların varlığının açığa çıktığını ileri sürer. Peki nasıl? Heidegger normal önermeye dayalı kavramsal temsili düşünme tarzımızda dünyaya bir ağ yansıttığımızı düşünür. Örneğin şeyi anlamaya çalışırken ona katı tanımlar uygularız.¹⁷

İşte Heidegger burada sanatta bu katılığın açıldığını en iyi gösteren şeyin sanat yapıtı olduğunu duyurur.

Burada dünyaya ve dünyayı dolduran şeylere aletlere ve yapıtlara kökten farklı bir yaklaşım görürüz. Van Gogh'un köylü ayakkabıları resmi, ayakkabıları var olmaya bırakır keza biz de van Gogh'un resmini var olmaya bırakır, o dünyaya nasıl yaklaşıyorsa biz de ona öyle yaklaşırız. Sonuç olarak başka türlü ortaya çıkması mümkün olmayan bir konuşma ve işitme söz konusudur. Sanat yapıtının semtinde, birdenbire genelde olduğumuz yerden başka bir yerde oluveririz; sanat yapıtı ayakkabıların gerçekte ne olduklarını bilmemizi sağlar. Üstelik der Heidegger, yaptığımız betimlemenin öznel bir eylem olarak her şeyi önce tasvir edip sonra da resme yansıttığını sanmak kendini kandırmanın en kötü biçimi olacaktır. Tam tersine yapıtta resmedilen şey, yapıt sayesinde ve ancak yapıt sayesinde kendi görünüşüne ulaşır.¹⁸

Burada kuşkusuz Heidegger'in bu tablo ile özel ilgisi tablonun varlığı ortaya çıkarması ve mevcut düşünce tarzımıza katı olmayan farklı bir bakış açısı getirmeyi amaçlaması olarak görünmektedir.

Bu tablo düşüncenin genel uzanımını ve baskın düşünce tarzını kıran, nesnenin nesneselliğini, aracın araçsallığını eserin eser oluşunu gösteren bize hakikati anlatan bir eserdir. Bu eser aslında diğer tüm eserlerde olduğu gibi bize yeni dünyalar yarattığı gibi mevcut dünyanın içindeki mevcutların da varlığını kavramamıza yardım eder. Eser, gerçeği kopyalamaz. Eser taklit etmez, onda yaratıcılık bir yaratma vizyonu ve ideali vardır. Heidegger bu idealin aynı zamanda sanat eserinin şey yönüne olan vurgusundan bahsetmektedir. Yapıtın bir şey olması onun maddesel varlığından çok daha fazlasına göndermede bulunmaktadır. Sanat yapıtları bu anlamda açıkça birer şeydirler. Sanatın bir şey olma niteliği görmezden gelinmiştir. Bu nitelik asıl sanat yapıtının dayandığı maddi altyapı sayılmıştır. Bu ilke sanat yapıtının özüne aittir.¹⁹

¹⁷ Allan Megill, *Aşırılığın Peygamberleri*, çev. Tuncay Birkan (Ankara: Ayraç Yayınları, 2008), 238.

¹⁸ Megill, *Aşırılığın Peygamberleri*, 238-239.

¹⁹ Şule Gece, "Heidegger de Sanatın Hakikati ya da Hakikatin Sanatı", *Özne 16. Kitap Heidegger*, ed. Zehragül Aşkın (Konya: Çizgi Kitabevi, 2012), 25

Kuşkusuz van Gogh'un modern sanata en çok ilham olan ve modern sanatı takdir etmesine yol açan niteliği; emeği, işgücünü, emeğinin karşılığına el uzatan insanları eylem hâlinde gösterebilme niteliğinde bulduğu içtenlikten kaynaklanmaktadır. Resimde doğalcılıktan duygusal anlatıma doğru geçiş yapmış ve duyguları resim aracılığıyla yansıtmak istemiştir. Manzarayla yani doğayla bütünleşen yoksul, çalışan ve emekçi insanların resme işleyen yoksulluk ve çalışkanlıklarını, üretimlerini göstermeyi hedeflemiştir. Bu onu dışavurumcu teknikleri izlemeye sevk etmiştir. *Patates Yiyenler* tablosunu bu anlamda özel bir şekilde değerlendiren van Gogh bu tabloyla ilgili şöyle bir değerlendirme de bulunmuştur. "Asıl candan belirtmek istediğim fikir şudur. Lambanın altında patateslerini tabağa el uzatarak yiyen bu insanlar aynı ellerle toprağı işlemiş adamlardır; istedim ki resim çiftçinin el çalışmasını ve bu kadar namusluca kazandığı besiyi yüceltsin."²⁰ Emeğin ve eylemin bu derece yüceleştirilmesi modern yaşamın ve onun zorluklarına direnen insanın sanat yoluyla takdirine olanak tanımıştır. "Patates Yiyenler van Gogh'un erken işleri arasında en iddialı olanlarından. Tabloda Brabant'ta çalışan fakir kişilerin hayatlarının zorlu gerçekliğini ortaya koymak isteyerek iddialı bir çalışma ortaya çıkarmıştır."²¹ Kendisi de fakirlik, acı ve sıkıntılarla boğuşan bir ressam olan van Gogh acının yüceliğini ve saflığını eserleriyle ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle ünlü bir ressam olan Cézanne, van Gogh'un resimlerinin zenginliği ve içtenliğinden övgüyle söz eder ve onun resimlerine sevgisini akıttığını düşünür.

Fakat resimlerinde yoksulluk zenginleşmiştir bile; içten yansıyan büyük bir parıltı. Ve o her şeyi yoksul biri olarak görür, parklarını karşılaştırmak kafidir. Onları da böyle sakin ve basitçe, sanki yoksul insanlar içinmiş gibi, onların anlayabileceği şekilde söyler, ağaçlardaki gösterişe girmeden yapar bunu; sanki bu bile özneliktir onun için.²²

Kuşkusuz van Gogh kendine özeldir ve resimleriyle özeldir. Yapıtları gerçeklik, samimiyet ve tüm insanlığın ortak telaşlarını duyurur ve bunlarla yoksulluğu bile emeğin zarafetine ve yüceliğine teslim ederek güzelleştirir. Van Gogh'un bu zarafeti ile bizim dünyamızı yarattığını belirten J. P. Sartre onun resmettiği şeyde bu doluluğu görebilme yeteneğine sahip olduğundan bahseder.

Van Gogh bir tarlayı resmettiğinde onu tuvaline aktarmak gibi bir yalana başvurmaz. Sanatsal kuralların tek ölçütünün aldatıcı bir betimleme olduğu bir anda, kendisini, diğer insanları,

²⁰ Van Gogh, *Theo'ya Mektuplar*, 49-50.

²¹ Collins, *Biyografik Van Gogh*, 60.

²² Rainer Maria Rilke, *Cezanne Üzerine Mektuplar*, çev. Semih Uçar (İstanbul: Nora Yayınları, 2017), 22.

tarlaları, kısaca bütün hepsini kapsayan kocaman bir dünyanın doluluğunu-bizim dünyamızı-yaratmaya girişir. Van Gogh, o hırçın ve düşey tuval yüzeyinde.²³

Böylece sanatçının tuvaliyle anlam dünyasını yaratabilme becerisinin önemine değinen Sartre, bu nedenle van Gogh'un resimlerinin kendi anlamını ve özünü ortaya koyabildiğini ve anı iyi yansıtabildiğini düşünür. Sartre için van Gogh, bu kabiliyetiyle bir sihirbazdır.

Fırçaya meydan okuyan bir varlığın doğumu için estetik bir öz ortaya koyar o; bir sihirbazın sopasından dökülen bir dünya bu; çiçekleri, hendekleri ve buğday tarlaları ile örtülme sürecindeki bir dünya. Ve yine, yaratılan görüntü modelden uzaklaşmalıdır; aksi hâlde, dünya olması gerektiği gibi olmayacaktır.²⁴

Van Gogh bize, gerçeklikten daha gerçek bir dünya sunmakta ve özü yakalayabilmektedir. Bu gerçeklikten daha gerçek dünyayı oluşturabilmek için van Gogh kimi zaman resmi iliklerine dek hissetmek istemiş ve bovalarını yemeye bile kalkışmıştır. Kuşkusuz bazı soyut modern ressamaların renklerin içinde yuvarlanıp tablolarıyla bütünleşmeye çalışmaları gibi bir bütünleşme isteğidir bu. Ve delilik ile dâhiliğin sınırlarında gezinmektir.

Van Gogh 8 Mayıs günü kendi isteği ile Saint Remy'deki akıl hastanesine yattı. Bu dönemde odasının penceresinden bakarak yaptığı *Yıldızlı Gece* en bilinen resimlerindendir. 24 Aralık'ta bir ağır kriz daha geçirdi ve boya yutup kendini zehirleyerek intihara teşebbüs etti. En sevdiği renk olan sarıyı yutmuştu. Kardeşinin tavsiyesi üzerine 20 Mayıs'ta Auvers-sur-Oise'ye giderek psikolog Paul Gachet ile seanslara başladı. Sanatçı Paul Gachet'in iki tane portresini yapmıştır. Bu portrelerde Gachet, eli şakağında, melankolik bir hâlde resmedilmiştir. Elin şakakta olması, Batı resim tarihinde melankolinin simgesel ifadesidir.²⁵

Kendisi de birçok defa melankoliye düşen bir ressamın kendi doktorunu da bu şekilde resmetmesi oldukça aşikârdır. Portre resimlerinde gerçeklerden kaçmayı onları görünür ve yaşanır kılan van Gogh karşıt renkleri kullanmak suretiyle, resimlerinde insan ve doğayı birleştirip bütünleştirmeye çalışmıştır. "Portrelerinde şaşırtıcı kırmızı ve yeşil karşıtlıklarını bir araya getiriyordu. Bunlar, köylülerin yüzündeki gerçek renklere uygun değildi, ama aynı renklerin manzarada da tekrarlanması insanla doğa arasındaki bağlantıyı ortaya koyuyordu. Günlük yaşam resimlerinin her türünde gerçekçi bir yansıtmadan çok, konunun kendisinde

²³ Jean Paul Sartre, *Estetik Üstüne Denemeler*, çev. Mehmet Yılmaz (Ankara: Doruk Yayınevi, 2000), 110.

²⁴ Sartre, *Estetik Üstüne Denemeler*, 110.

²⁵ E. Osman Erden, *Modern Sanatın Kısa Tarihi* (İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2016), 82.

yarattığı duygular ön plandaydı.”²⁶ Noktaları, renkleri ve ışığı kullanarak duyguları yansıtmaya çalışan van Gogh’ un özellikle portre resimlerinde yalınlığı ve melankoliyi tercih ettiğini görmekteyiz. İzlenimcilerin resimlerindeki akademik kurallara karşı çıkışlarını kendine çıkış noktası yapan van Gogh, sıradan nesnelere ele alarak yaptığı resimlerinde bile onların kendisinde uyandırdığı duyguları dışa vurmaya ve onları varoluşsal gerçekliklerini yansıtmaya şekilde derin bir bakış açısıyla resmetmeye gayret göstermiştir. İşte belki de onu modern resim ve sanatla yakınlaştıran en önemli paralellikler bunlardır. “Manzara, portre ya da masa, sandalye gibi sıradan nesnelere yaptığı natürmortlarında van Gogh gerçekçi betimlemeler yapmaya değil, duygularını ve izlenimlerini doğrudan dışa vurmaya önem verdi.”²⁷ Bundan dolayı, onun resimlerinde, insanlar, doğa ve sıradan nesnelere anlamlı kılınıp özgürce ve tüm yaratıcılıklarıyla görünür kılınmıştır. Akademik kurallara karşı çıktığı gibi var olan güzellik algısını da eleştiren ve her şeyin tek tipleştirilmesine karşı çıkan van Gogh resimlerinde kendi öznel yaratımıyla bu algıyı yıkmaya çalıştı. “Antik güzellik anlayışının katı kuralları van Gogh’a itici geldi. Bu kurallar var oldukları sürece, sanat bireysellikten yoksun, mekanik bir kopyalama üretimi olarak kalacaktı.”²⁸ Sanat eseri her zaman olduğundan çok daha fazlasıydı. Yaşamı zenginleştiren ve onu yaşanır kılan eserler ile yaşam hayal gücü ve derinliğiyle kavranabilir ve yaşanabilirdi. Kardeşi Theo’ ya gönderdiği bir natürmortta kutsal kitabı ve Emile Zola’ nın *Yaşama Sevinci* kitabının kapağını gösteren van Gogh, “Resimle insanın olanaklarına güvenmeyi, Tanrı’nın yazgısal müdahalesini beklemeyi yeğlediğini dile getirmiş olur.”²⁹ Böylece yaşamı seven ve olumlayan van Gogh çoğu zaman yaratım sürecinde sıkıntılara düşse de akıl hastanesinde bile resme ve yaratmaya odaklandı. Kuşkusuz ironik olan şey onun emeğe, iş gücüne ve yabancılaşmaya karşı olan açık tutumunun ölümünden sonra tablolarının birçok farklı kulvarda taklide açık bir şekilde sunumu ile karşılaşmamızdan olabilir.

Yirminci yüzyılın sonlarında van Gogh’un resimleri bir müzayedede muazzam fiyatlara satıldığı zaman şöhreti de sağlamlaştı. Son eserlerinden biri olan *Dr. Gachet’in Portresi*, 1990’da rekor bir düzeyde bir fiyat, 82,5 milyon dolar getirdi. Bugün resimlerine hem dünyanın her yanındaki müzelerde hem de dekoratif yastıklarda, ipek kravatlarda, kahve fincanlarında ve alışveriş

²⁶ Dieter Beaujean, *Vincent van Gogh Hayatı ve Eserleri*, Mini Sanat Dizisi, çev. Sema Bulutsuz (İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2005), 20.

²⁷ Dieter Beaujean, *Vincent van Gogh Hayatı ve Eserleri*, 52.

²⁸ İngo F.Walther, *Van Gogh*, 17.

²⁹ Costantino D’Orazio, *Van Gogh Gizemi*, çev. Kemal Atakay (İstanbul: Ketebe Yayınları, 2022), 90.

çantalarında rastlanıyor. Seçkin olmayan sınıfların savunucusu sıfatıyla, van Gogh, ölümden sonra kitch hâline gelmesindeki acı alayı takdir edebildik.³⁰

Dolayısıyla van Gogh kendi döneminde takdir edilmese de her büyük sanatçı gibi kendi çağının dışına çıkabilmiş ve eserleriyle ölümsüzlük kazanıp taklit edilmiştir.

SONUÇ

Vincent van Gogh resimleriyle varoluşu ve emeği kutsallaştırmış ve insanın tüm duygularını ve dış dünyayı betimlemiştir. Eserlerinde sadece dışsallığı değil içselliği ve özü görmeye çalışan sanatçı bu nedenle modern sanatlara ve soyut sanatlara öncülük etmiş ve varoluşçu düşünürleri de derinden etkilemiştir. Resimde sadece güzellik algısıyla değil; insanın alın teri, korkuları ve tutkularıyla hesaplaşan ressam, güzellik algısını değiştirip dönüştürmüştür. “Güzel sanatçının dünyasında oluşur, biçimlenir, gelişir ve kendini ortaya koyar. Güzel, salt sanatçının dünyasıyla ilgili değildir. ‘İnsanlığın korkunç tutkularını renklerle anlatmak istedim.’ der van Gogh.”³¹ Modern sanatlarda insanın bilinçaltı yönü de ortaya konulmuştur. Bu nedenle van Gogh, tutkuları betimleyerek insanın bilinçaltı etkilerinin de önemliliğini vurgulamıştır. Onun yapıtları, insan olmaya dair her türlü duyguyu barındırmaktadır.

Van Gogh’un tablolarında bir tür metafiziksel korku (angst) sergilediğini belirten modern sanat eleştirmeni Herbert Read, bunu modern varoluşçu felsefenin hiçlik duygusu üzerinden, sanatçının kendi bireyselliğini ve yaratma gücünü keşfettiği pozitif bir yola döndürmüştür. Bu aynı zamanda aslında sanat yoluyla yaratılan gerçekliğin felsefe için ne derece önemli olduğuna da işaret etmektedir. Bu gerçeklik yaratan sanat hiç şüphesiz aynı zamanda, modern sanatta, kişinin kendi imasına, bireyselliğine ve kendilik bilincinin kazanımına da eşlik etmektedir.³²

Yaşam ve ölüm döngüsü içindeki insanı korkularından ve tutkularından arındırmayı bir tür katharsis olarak değerlendirdiğimiz de van Gogh’un kuşkusuz bu katharsisi en iyi gerçekleştiren sanatçılardan birisi olduğunu dile getirebiliriz. Kendi döneminde renkleri kullanışı, özgün stili, doğayı ve insanı samimiyetle yansıtması modern dönem sanatçılarına ilham olmuştur. Dünyayı geride bırakmaya çalışan ve özü yakalamaya çalışan yapıtları ile soyut sanatçıların sadece renklerle yansıtmaya çalıştıkları içsel gerçekliğe ışık tutmuştur. Kısa fakat verimli çalışmalarla dolu yaşamında ilhamını sevgiden almış ve sevgiyle üretilen eserlerin

³⁰ Elizabeth Lunday, *Büyük Sanatçıların Gizli Hayatları*, çev. Sevin Okyay (İstanbul: Domingo Yayınevi, 2019), 152.

³¹ Afsar Timuçin, *Estetik* (İstanbul: Bulut Yayınları, 2003), 7.

³² Gece, *Modern ve Postmodern Dönemlerde Soyut Sanat Felsefesi*, 39.

içtenliğine inanmıştır. Aynı zamanda hayal gücünün genişliği onun ilerdeki dönemlerde bir dâhi olarak adlandırılmasına sebep olmuştur. Anlatım tarzının güçlülüğü, hayal gücünün genişliği, renkleri, ışığı ve fırçayı kullanmaktaki eşsiz kabiliyeti ve duyarlı ruhu ile Vincent van Gogh adını ölümsüz sanatçılar arasına yazdırmıştır. Eserlerinde bütünselliği yakalamayı başarmış ve aradığı en önemli şeyin sanat eserleri aracılığıyla saflığı ve öznel yaratıcılığı yakalamak olduğunu vurgulamıştır. Doğanın ve insanın öngörülemezliği düşüncesi ile soyut sanatçılara bu dünyadaki görünüşlerden ziyade öze ulaşma isteği konusunda emsal oluşturan sanatçı, evrenin ve insanın görünenden çok daha fazlasını ihtiva ettiğini bu sebeple bunları resmetmek isteyen insanın görüntüden daha fazlasına ulaşmak için çabalaması gerektiğini belirtmiştir. Gökyüzü resimleri, aydınlatılmış bir şekilde betimlediği gece tabloları, dinsel sembelleri, rengi istediği gibi özgürce kullanması ve sıradan nesnelere bile varoluşsal anlamlar kazandırması ve o muhteşem göğe uzanan selvi ağaçları ile van Gogh, herkesin zihninde ve gönlünde görünenin ötesine ulaşmayı başarmış bir sanatçıdır.

KAYNAKÇA

- Beaujean, Dieter. *Vincent van Gogh Hayatı ve Eserleri Mini Sanat Dizisi*. çev. Sema Bulutsuz İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2005.
- Collins, Sophie. *Biyografik Van Gogh*. çev. Özlem Sakin. İstanbul: Nepal Yayınları, 2016.
- Cündioğlu, Düccane. *Felsefe ve Sanat*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2012.
- Erden, Osman E. *Modern Sanatın Kısa Tarihi*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2016.
- Gece, Şule. "Heidegger de Sanatın Hakikati ya da Hakikatin Sanatı". *Özne 16. Kitap Heidegger*. ed. Zehragül Aşkın. Konya: Çizgi Kitabevi, 2012.
- Gece, Şule. *Modern ve Postmodern Dönemlerde Soyut Sanat Felsefesi*. İzmir: Cem Yayınevi, 2020.
- Gogh, Vincent van. *Theo 'ya Mektuplar*. çev. Azra Erhat. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 2020.
- Lunday, Elizabeth. *Büyük Sanatçıların Gizli Hayatları*. çev. Sevin Okyay. İstanbul: Domingo Yayınevi, 2019.
- Megill, Allan. *Aşırılığın Peygamberleri*. çev. Tuncay Birkan. Ankara: Ayraç Yayınları, 2008.
- Orazio, D'Costantino. *Van Gogh Gizemi*. çev. Kemal Atakay. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2022.
- Rilke, Rainer Maria. *Cezanne Üzerine Mektuplar*. çev. Semih Uçar. İstanbul: Nora Yayınları, 2017.
- Roddam, George. *İşte Van Gogh*. çev. Deniz Öztok. İstanbul: Hep Kitap Yayınları, 2021.
- Sartre, Jean Paul. *Estetik Üstüne Denemeler*. çev. Mehmet Yılmaz. Ankara: Doruk Yayınevi, 2000.
- Timuçin, Afşar. *Estetik*. İstanbul: Bulut Yayınları, 2003.
- Walther, F. Ingo. *Van Gogh*. çev. Ahu Antmen. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 2005.